

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ-ІСТОРИКІВ КДПІ/КДПУ — ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ

О. А. Дікунова,

*завідувач інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки
Криворізький державний педагогічний університет*

О. Б. Поліщук,

*завідувач сектора інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки
Криворізький державний педагогічний університет*

Анотація. Розглянуто пріоритетний напрям краєзнавчої бібліографічної діяльності бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету — створення й видання біобібліографічних покажчиків провідних учених. Висвітлено окремі аспекти та особливості біобібліографії вчених-істориків Криворізького державного педагогічного інституту/університету.

Ключові слова: біобібліографування, біобібліографічні покажчики, краєзнавча бібліографічна діяльність, учені-історики, історична наука, історична освіта, Криворізький державний педагогічний університет.

Сьогодні спостерігається значне поживлення інтересу до історії університетської науки в Україні, до історії розвитку закладів вищої освіти, окремих факультетів, кафедр. І це зрозуміло, адже відновлюється зв'язок поколінь, стають наочно видимі наукові школи, традиції дослідницьких осередків.

У сучасних умовах одним із засобів представлення наукової діяльності закладу вищої освіти та просування на інформаційний ринок наукових досліджень як окремих провідних учених, так і наукових колективів, є біобібліографія.

Інформаційно-бібліографічний відділ бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету започаткував створення й видання серій біобібліографічних покажчиків, присвячених діяльності на ниві освіти та науки вчених (серія «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного» та серія «Вчені-ювіляри Криворізького педагогічного»).

До 90-річного ювілею Криворізького державного педагогічного університету та 90-річчя започаткування професійної підготовки

істориків у навчальному закладі фахівцями інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки укладено біобібліографічні покажчики, присвячені шановним ученим-історикам — викладачам Криворізького педагогічного в різні періоди його функціонування, які сприяли зростанню наукового потенціалу та якісній підготовці майбутніх педагогів.

До ювілейної дати укладено біобібліографічний покажчик «Петро Логвинович Варгатюк — український учений-історик, дослідник історії Криворіжжя (до 100-річного ювілею доктора історичних наук, професора, вченого-краєзнавця, викладача Криворізького державного педагогічного інституту (1946–1975 рр.))» із серії «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного» [1].

Майже тридцять років життя П. Л. Варгатюка присвячено науково-педагогічній діяльності в Криворізькому педагогічному інституті. Учений пройшов великий фаховий шлях від асистента до професора, завідувача кафедри, заступника ректора з навчальної та наукової роботи. Ім'я професора Варгатюка пов'язане з ґрунтовними та масштабними дослідженнями історії Кривого Рогу. П. Л. Варгатюк фактично став автором офіційно визнаної концепції історичного розвитку Кривого Рогу. Здійснив значний науково-методичний внесок у справу створення Криворізького історико-краєзнавчого музею. Практично започаткував видання краєзнавчої літератури. Встановив дату заснування міста, обґрунтовуючи власне відкриття в гострій полеміці. Актуальними є дослідження П. Л. Варгатюка діяльності визначних постатей Криворіжжя ХІХ — початку ХХ століття.

У структурі біобібліографічного покажчика 4 розділи: розділ «Слово на пошану пам'яті Петра Логвиновича Варгатюка» містить публікації про вченого його колег — наукових співробітників Інституту історії АН України, викладачів кафедри історії України та правознавства КДПУ, науковців-краєзнавців — дослідників історії Криворіжжя; у розділі «Сторінки біографії» подано біографічну довідку про життєвий шлях і наукову діяльність П. Л. Варгатюка та хронологічний перелік основних дат його життя й діяльності; розділ «Праці професора П. Л. Варгатюка» має підрозділи: «Дисертації та автореферати дисертацій», «Монографії та наукові видання», «Статті в наукових, енциклопедичних виданнях, збірниках наукових праць», «Статті в документально-публіцистичних і періодичних виданнях». Бібліографічні описи в середині підрозділів згруповано й розміщено за прямою хронологією з виділенням років видання. У межах року — за алфавітом назв праць; розділ «Бібліографія наукової, педагогічної

й краєзнавчої діяльності Петра Логвиновича Варгатюка» презентує публікації про життєвий і творчих шлях ученого, його наукову та викладацьку діяльність. Матеріали згруповано й розміщено за зворотною хронологією з виділенням років публікації. У межах року — за алфавітом прізвищ авторів і назв праць.

Джерела відбору матеріалів для біобібліографічного покажчика — фонди, каталоги й картотеки бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету, архів і музей історії КДПУ; електронні каталоги Національної історичної бібліотеки, Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Наукової бібліотеки Інституту історії України НАН України. Окремі праці містять активні посилання на електронні ресурси відкритого доступу. Астериском (*) позначено видання, які вдалося знайти, але вони відсутні у фонді бібліотеки КДПУ. Хронологічні межі відбору документів: 1950–2019 рр. Покажчик містить 160 бібліографічних записів (подано мовою оригіналу).

Допоміжний апарат біобібліографічного покажчика містить передмову (вступна стаття від упорядника) та іменний покажчик, у якому наведено прізвища всіх осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах.

Покажчик адресовано науковцям-історикам, краєзнавцям, викладачам закладів вищої освіти, аспірантам, студентам з метою популяризації наукової й краєзнавчої спадщини професора П. Л. Варгатюка.

Бібліотека КДПУ, як важливий структурний підрозділ університету, плекає наукові й педагогічні традиції. Фахівці інформаційно-бібліографічного відділу взяли участь у Історико-меморіальних читаннях «Історична освіта в Криворізькому педуніверситеті: особистісний вимір». На заході вшановували пам'ять науковців і викладачів історичних дисциплін різних років, які активно долучалися до фахової підготовки майбутніх істориків і доклали чимало зусиль для створення й успішного існування спеціальності «Історія» в Криворізькому педагогічному інституті/університеті. У фондах бібліотеки КДПУ зберігаються праці науковців, які бібліографи представили учасникам заходу, а також презентували матеріали про наукову, педагогічну й краєзнавчу діяльність учених.

Біобібліографічним покажчиком «Вища історична освіта та наука Криворізького педагогічного в персоналіях (на пошану пам'яті вчених-істориків — викладачів КДП/КДПУ)» [2] інформаційно-бібліографічний відділ бібліотеки започатковує нову серію

біобібліографічних покажчиків «Знакові постаті Криворізького педагогічного».

Покажчик репрезентує 8 імен, світлій пам'яті яких були присвячені Історико-меморіальні читання: Ольгерд Артюшевський (доктор історичних наук, професор, краєзнавець), Петро Варгатюк (доктор історичних наук, професор, знаний дослідник історії Криворіжжя), Тетяна Воронова (історик, краєзнавець, журналіст, почесний громадянин Кривого Рогу), Анатолій Дольчук (кандидат історичних наук, доцент, дослідник історії Криворіжжя), Ірина Камчугова (доктор історичних наук, професор), Микола Ковальський (доктор історичних наук, професор, академік, відомий учений-джерелознавець), Володимир Комаров (доктор педагогічних наук, професор, учений-фахівець з теорії та методики навчання історії, дослідник історії Криворіжжя), Аніслав Матрос (кандидат історичних наук, доцент, археолог, дослідник історії Криворіжжя).

У структурі біобібліографічного покажчика нової серії 2 основних розділи: розділ «Основні віхи становлення історичної освіти КІПО/КДШ/КДПУ», в якому подано хронологію основних дат і подій фахової підготовки істориків починаючи з 30-х років ХХ ст. по 2019 р.

Розділ «Пам'яті вчених-істориків — викладачів КДШ/КДПУ: праці та бібліографія життя й діяльності» умовно поділено на 8 підрозділів (представлено за алфавітом прізвищ учених). Кожний підрозділ містить фото, дати життя вченого, коротку біографічну довідку (дані про освіту, наукові ступені й наукові звання, відомості про викладацьку діяльність у КДШ/КДПУ), дослідницькі пріоритети й наукові інтереси. Праці вченого (дисертації та автореферати дисертацій, монографії, навчальні та довідкові видання, публікації в збірниках наукових і публіцистичних праць, статті в періодичних виданнях) у середині підрозділу згруповано й розміщено за прямою хронологією (роки видання для зручності виділено курсивом). У межах року — за алфавітом назв праць. Принцип прямої хронології збережено в матеріалах про життя й наукову, педагогічну, громадську, краєзнавчу діяльність вченого. У межах року бібліографічні описи розташовано за алфавітом прізвищ авторів і назв публікацій.

Упорядники намагалися максимально виявити опубліковані праці вчених та літературу про них. У біобібліографічному покажчику представлено видання з фондів бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету, документи з архіву й музею історії КДПУ, інтернет-ресурси. Окремі видання містять активні посилання на

електронні ресурси відкритого доступу. Астериском (*) позначено видання, які відсутні у фонді бібліотеки КДПУ. Хронологічні межі відбору документів: 1950–2020 рр. Показчик містить 557 бібліографічних записів (подано мовою оригіналу).

Допоміжний апарат біобібліографічного показчика містить передмову (вступна стаття від укладачів) та іменний показчик, у якому наведено прізвища та ініціали всіх осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах.

Біобібліографічний показчик дає змогу відтворити реальні образи вчених, відстежити формування й розвиток їх наукових ідей, розкрити внесок у історичні, краєзнавчі, педагогічні й методичні дослідження. Вивчення та аналіз інтелектуальної спадщини вчених — актуальне завдання для молодого покоління істориків, що дає можливість окреслити власні наукові пошуки й визначити пріоритети досліджень.

Отже, укладені за науково-обґрунтованою методикою біобібліографічні показчики є важливими документальними джерелами з історії розвитку історичної освіти та науки в Криворізькому державному педагогічному університеті, їх електронні й друковані видання та презентації слугують рекламою потужного інтелектуального потенціалу університету й формуванню його авторитетного іміджу.

Таким чином, створення біобібліографічних показчиків має велике значення для дослідження науково-педагогічної діяльності як окремих учених, так і наукових колективів, і є ефективним засобом збереження наукової спадщини університету.

Література та джерела

1. Петро Логвинович Варгатюк — український учений-історик, дослідник історії Криворіжжя (до 100-річного ювілею доктора історичних наук, професора, вченого-краєзнавця, викладача Криворізького державного педагогічного інституту (1946–1975 рр.): біобібліографічний показчик / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету; упоряд. О. А. Дікунова; за ред. Г. М. Віняр. Кривий Ріг, 2019. (Серія «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного». Вип. 5). URL: <https://kdpu.edu.ua/biblioteka/resursy/bibliografichna-produktsiia/bibliografichni-pokazhchyky/1098-biobibliografichni-pokazhchyky.html>

2. Вища історична освіта та наука Криворізького педагогічного в персоналіях (на пошану пам'яті вчених-істориків — викладачів КДПШ/КДПУ): біобібліографічний покажчик / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету; упоряд.: О. А. Дікунова, О. Б. Поліщук; за заг. ред. Г. М. Віняр. Кривий Ріг, 2020. (Серія «Знакові постаті Криворізького педагогічного». Вип. 1). URL: <https://kdpu.edu.ua/biblioteka/resursy/bibliohrafichna-produktsiia/bibliohrafichni-pokazhchyky/1098-biobibliohrafichni-pokazhchyky.html>